

Nybro kommun
kommun@nybro.se

Rektorn vid Hanemålaskolan
agneta.koeppen@nybro.se

Beslut för grundskola

efter tillsyn i Hanemålaskolan
i Nybro kommun

Tillsyn i Hanemålaskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Nybro kommun under hösten 2012. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Hanemålaskolan besöktes av Skolinspektionen den 9 oktober 2012.

Fakta om skolan

Hanemålaskolan ligger i utkanten av Nybro centralort. Upptagningsområdet utgörs mestadels av villabebyggelse, med ett fåtal hyreshus. På skolan går knappt 280 elever i förskoleklass och årskurserna 1–6. Det är två parallella klasser i varje årskurs. Skolan är indelad i fyra arbetslag med varsin samordnare. Skolan leds av en rektor.

Skolans egna sammanställningar av måluppfyllelsen år 2012 visar att 77 procent av de 47 eleverna i årskurs 3 når kunskapskraven i ämnet svenska. Resultaten har försämrats de tre senaste åren. Resultaten i ämnet matematik har istället förbättrats, och här når 87 procent av eleverna kunskapskraven. I årskurs 6 når samtliga elever kunskapskraven i de flesta ämnen år 2012. Lägst resultat uppvisas i ämnet engelska, där 83 procent av de 24 eleverna når kunskapskraven.

Helhetsbedömning

Elevernas kunskapsresultat behöver förbättras på Hanemålaskolan. För att förbättra elevernas resultat måste rektorn försäkra sig om att särskilt stöd ges till de elever som är i behov av det. Det gäller även elever med annat modersmål. Åtgärderna för särskilt stöd ska främst genomföras inom den ordinarie klassens undervisning. Rektorn måste också se till att elevens behov utreds och att de åtgärdsprogram som utarbetas beslutas och är utformade enligt författningarnas krav. Det är viktigt eftersom ett åtgärdsprogram syftar till att säkerställa att en elevs behov av särskilt stöd tillgodoses.

Varje lärare behöver anpassa sin undervisning efter elevens behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Den skriftliga individuella utvecklingsplanen utgör en del i arbetet med att ge alla elever den ledning och stimulans de behöver i sitt lärande, för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Rektorn och lärarna behöver därför se till att samtliga omdömen håller god kvalitet och ger elever och föräldrar information om elevens kunskapsutveckling i de ämnen som eleven har undervisning i.

Det sker en pågående fortbildning där lärarna arbetar i olika forum – inom skolan och med andra skolor – för att skapa förutsättningar för en rättssäker och likvärdig bedömning och betygsättning. Eleverna behöver dock få bättre information om kunskapskraven för olika betyg, så att de har god kännedom om detta i alla ämnen.

Elever, lärare och rektorn uppger samstämmigt att eleverna är trygga på skolan. En bra och stimulerande utemiljö, samt ett förebyggande arbete för att motverka kränkningar, bidrar till att få konflikter uppstå.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Nybro kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 31 maj 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Trygghet och studiero

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Säkerställa att all personal anmäler uppgifter om kränkande behandling till rektorn enligt författningarnas krav.
- Säkerställa att skolans plan mot kränkande behandling innehåller rutiner för personalens och rektorns anmälningsskyldighet gällande kränkande behandling.
- Säkerställa att disciplinära åtgärder dokumenteras i enlighet med författningarnas krav.

Motivering

Skyldighet att anmäla, utreda och vidta åtgärder mot kränkande behandling

Av skollagen framgår att all personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. Rektorn i sin tur är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förkommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionen vill särskilt framhålla att personalens och rektors anmälningsskyldighet är kopplad till huvudmannens skyldighet att skyndsamt utreda omständigheterna och vidta eventuella åtgärder utifrån de uppgivna kränkningarna. Därmed behöver även anmälan till rektorn och huvudmannen ske skyndsamt.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:10) om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling framgår bland annat att för att kunna bedriva ett systematiskt arbete mot kränkande behandling är det lämpligt att de rutiner som behövs finns samlade i skolans plan mot kränkande behandling.

Enligt rektorn har lärarna på Hanemålaskolan informerats om bestämmelsen om anmälningsskyldighet. Tillsynen visar emellertid att personalen inte anmäler till rektorn i de fall de får kännedom att en elev anser sig ha blivit kränkt. Rektorn har följaktligen inte anmält något fall av kränkande behandling till huvudmannen. Rektorn uppger att om uppgifter om detta inkommer, så anmäler rektorn det vidare direkt till huvudmannen. Det finns inte, i skolans plan mot kränkande behandling eller någon annanstans,

angivet vilka rutiner som gäller för personalens och rektorns anmälningsskyldighet om de får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling.

Sammantaget måste rektorn säkerställa att samtlig personal anmäler till rektorn om de får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling. Rutiner för personalens och rektorns anmälningsskyldighet ska finnas dokumenterade, lämpligen i Hanemålaskolans plan mot kränkande behandling.

Disciplinära åtgärder

Utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av skollagen framgår att en lärare i grundskolan får visa ut en elev från undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass, om eleven stör undervisningen eller på annat sätt uppträder olämpligt, och eleven inte har ändrat sitt uppförande efter uppmaning från läraren. Vidare framgår att denna disciplinära åtgärd ska dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden.

Tillsynen visar att lärarna vid skolenheten vid några tillfällen har visat ut elever från undervisningslokalen. Enligt rektorn har eleven vid dessa tillfällen fått anvisad plats samt instruktioner och/eller uppgift att arbeta med. Eleven har inte lämnats utan tillsyn. I en del fall har skolan brustit när det gäller dokumentation av vidtagna disciplinära åtgärder. Av tillsynen framgår vidare att skolenheten inte har utarbetat rutiner för hur disciplinära åtgärder ska dokumenteras.

Dokumentation av disciplinära åtgärder är ett stöd i arbetet med att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Den utgör bland annat ett underlag för att kunna sätta in stödåtgärder samt även ge berörda parter en möjlighet till insyn. Mot bakgrund av vad som framkommit vid tillsynen bedömer Skolinspektionen att rektorn vid Hanemålaskolan måste se till att dokumentationen av disciplinära åtgärder vid skolan sker på ett lämpligt och användbart sätt.

Författning

6 kap. 10 § skollagen

5 kap. 7 och 24 §§ skollagen

Särskilt stöd

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Säkerställa att eleverna får särskilt stöd i den omfattning och på det sätt som utredningen har visat att de behöver.
- Säkerställa att studiehundledning på modersmålet ges till elever som har behov av det.
- Säkerställa att det av åtgärdsprogrammet framgår hur behoven ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.
- Säkerställa att beslut om åtgärdsprogram fattas i enlighet med författningarnas krav.

- Säkerställa att samråd med elevhälsan sker i utredningen av en elevs behov av särskilt stöd, om det inte är uppenbart obehövt.
- Säkerställa att beslut om särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning innehåller en motivering till beslutet.
- Säkerställa att beslut om anpassad studiegång innehåller en motivering där det framgår vilka pedagogiska överväganden som ligger till grund för beslutet och hur undervisningen ska anpassas till omfattning och innehåll utifrån elevens specifika behov.

Motivering

Särskilt stöd

Av skollagen framgår att om det framkommer att en elev befaras inte nå de mål eller kunskapskrav som minst ska uppnås ska det anmälas till rektorn. Rektorn ska då se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Enligt skollagen ska det särskilda stödet i första hand ges inom den elevgrupp som eleven tillhör. Av skolförordningen framgår att en elev ska få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det.

Uppgifter från Hanemålaskolan visar att det finns elever på skolan som inte når kunskapskraven. Exempelvis har resultaten i svenska i årskurs 3 försämrats de senaste åren, och år 2012 nådde inte var fjärde elev kunskapskraven i ämnet. 13 procent av eleverna i samma årskurs nådde inte kunskapskraven i matematik.

Av intervjuer med rektorn, lärare och representanter från elevhälsan framgår att det finns elever på skolan som inte ges det särskilda stöd som utredningen visar att de behöver. Ett specifikt exempel är att det finns elever som är i behov av studiehandledning på modersmålet som inte ges detta stöd. Det framkommer också av tillsynen att särskilt stöd ges i stor utsträckning utanför elevernas ordinarie elevgrupper.

Rektorn måste se till att de elever som behöver det får särskilt stöd, och även studiehandledning på modersmålet för de elever som det gäller. Skolinspektionen betonar vikten av att utveckla arbetet med att anpassa undervisningen och skapa en organisation på skolan som medför att det särskilda stödet kan ges i första hand inom den elevgrupp som eleven tillhör.

Åtgärdsprogram

Skolan ska ge alla barn och elever möjlighet att nå utbildningens mål. En del i detta arbete är att skolan ska ge det särskilda stöd en elev behöver. Av skollagen framgår att det i dessa fall ska utarbetas ett åtgärdsprogram. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Åtgärdsprogrammet har en central roll i skolans arbete med särskilt stöd genom att vara en hjälp för personalen när det gäller planering och utveckling av den pedagogiska verksamheten kring den enskilde eleven. Det är samtidigt en skriftlig bekräftelse på de stödåtgärder som ska vidtas och bidrar till att ge en överblick.

Vidare framgår av skollagen att åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Rektorn kan överlåta denna beslutanderätt, förutom i de fall stödet innebär särskild undervisningsgrupp, enskild undervisning eller anpassad studiegång. Åtgärdsprogrammet är det formella beslutet och det är detta som ska skrivas under av beslutsfattaren samt innehålla en tydlig information om möjligheten att överklaga beslutet.

Det framgår också av skollagen att innan ett åtgärdsprogram utarbetas ska rektorn, om det inte är uppenbart obehövligt, samråda med elevhälsan.

På Hanemålaskolan utarbetas åtgärdsprogram för de elever som ska ges särskilt stöd. Skolinspektionen har tagit del av exempel på åtgärdsprogram som utarbetats. Åtgärdsprogrammen är inte utformade som beslut, exempelvis är de inte underskrivna av beslutsfattaren. I besvärshänvisningen saknas information att ett eventuellt överklagande ska ske inom tre veckor från den dag som vårdnadshavaren och eleven får del av beslutet.

Av åtgärdsprogrammen framgår elevens behov och även skolans åtgärder för att tillgodose behoven. I något fall är åtgärderna generellt beskrivna, exempelvis som i formuleringen "lästräning i olika former". Otydligheten medför bland annat att åtgärdsprogrammet kan bli svårt att utvärdera. Åtgärdsprogrammen saknar också information om hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Detta måste tydligt framgå av ett åtgärdsprogram, redan då beslutet om åtgärdsprogrammet fattas.

Skolenheten har en rutin som innebär att samråd med elevhälsan sker först efter det att ett första åtgärdsprogram har följts upp. Detta innebär att det har utarbetats åtgärdsprogram utan att samråd med elevhälsan har skett, trots att det inte varit uppenbart obehövligt.

Det finns även en rutin på skolan som innebär att rektorn kan besluta om att utredning inte ska göras, trots att signaler har framkommit om att en elev befaras inte nå kunskapskraven. Detta strider mot författningarna.

Sammantaget måste rektorn se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds om eleven befaras inte nå kunskapskraven eller uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd med elevhälsan ska ske i utredningen av elevens behov, om det inte bedöms vara uppenbart obehövligt. Rektorn ska också se till att åtgärdsprogrammen utformas som beslut och att det framgår av besvärshänvisningen inom vilken tid beslutet kan överklagas. Av åtgärdsprogrammen ska framgå konkret hur behoven ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Beslut om särskild undervisningsgrupp

Av skollagen framgår att om det finns särskilda skäl, får rektor besluta om att särskilt stöd ska ges enskilt eller i en annan undervisningsgrupp än den som eleven normalt tillhör. Vidare följer av förvaltningslagen att det normalt måste finnas en motivering till ett beslut.

Skolinspektionen har tagit del av beslut om placering i särskilt undervisningsgrupp upprättade på Hanemålaskolan. I dessa saknas motivering för beslutet. Rektorn måste därför säkerställa att besluten om att stödet ska ges i annan undervisningsgrupp innehåller en motivering till beslutet.

Beslut om anpassad studiegång

Av skollagen framgår att om det särskilda stödet för en elev inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar får rektorn besluta om avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). Vidare följer av förvaltningslagen att det normalt måste finnas en motivering till ett beslut.

Enligt Skolinspektionen måste ett beslut om anpassad studiegång vara väl underbyggt och dokumenterat, då det kan innebära en reducerad lärotid och därmed få långtgående konsekvenser för en elev. Beslutet ska innehålla en motivering där det bland annat ska framgå vilka pedagogiska överväganden som ligger till grund för beslutet samt hur undervisningen behöver anpassas till omfattning och innehåll utifrån elevens specifika behov.

Skolinspektionen har tagit del av ett beslut om anpassad studiegång som fattats på Hanemålaskolan. Den motivering som finns i beslutet är bristfällig, då den enbart anger vilka ämnen som berörs. Det framgår inte hur dessa ämnen berörs och inte heller vilka pedagogiska överväganden som legat till grund för beslutet.

Rektorn måste därför se till att de beslut som fattas om anpassad studiegång innehåller en motivering.

Författning

3 kap. 7, 8, 9 och 10 §§ skollagen

5 kap. 4 § skolförordningen

20 § förvaltningslagen

Bedömning och betygssättning

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Bedömning och betygssättning.

- Säkerställa att eleverna i samtliga ämnen informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen.
- Säkerställa att skriftliga individuella utvecklingsplaner innehåller omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i varje ämne eleven får undervisning i.

Motivering

Information om grunder för betygssättning

Av skollagen framgår att eleverna ska informeras om de grunder som tillämpas vid betygssättningen.

Av tillsynen framgår att eleverna uppfattar att det varierar mellan lärare när det gäller information om kunskapskrav för olika betyg. I en del ämnen ges information om grunderna för betygssättning, medan det saknas information i andra ämnen. Av tillsynen framgår vidare att det finns en viss osäkerhet i lärarkollegiet gällande kunskaps-

krav för olika betyg, men att fortbildning om bedömning och betygssättning pågår på skolan och i samarbete med andra skolor.

Sammantaget måste rektorn se till att eleverna informeras i samtliga ämnen om grunderna för betygssättningen.

Skriftliga individuella utvecklingsplaner

Skriftliga individuella utvecklingsplaner utgör en del i skolans fortlöpande arbete med att informera elever och vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling. Av skollagen framgår att läraren vid utvecklingssamtalet, i en skriftlig individuell utvecklingsplan, ska ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i. Utvecklingsplanen ska också sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Av Skolverkets allmänna råd "Utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen" (SKOLFS 2012:16), och kommentarer till dessa, framgår att skriftliga individuella utvecklingsplaner konkret bör beskriva vilka insatser som skolan ska göra, och vad eleven och vårdnadshavaren kan göra, för att eleven ska ha framgång i skolarbetet. Omdömena ska inte innehålla beskrivningar eller värderingar av elevens personliga egenskaper. Vidare framgår att lärare inte bör använda den nationella betygsskalan i utvecklingsplanen.

Lärarna på Hanemålaskolan genomför utvecklingssamtal varje termin och i samband med dessa utarbetas skriftliga individuella utvecklingsplaner för eleverna. Skolinspektionen har tagit del av exempel på individuella utvecklingsplaner från vårterminen 2012. Kvaliteten varierar i de omdömen som lärarna skrivit. I vissa ämnen ger omdömena god information om elevens kunskapsutveckling. Andra omdömen saknar koppling till kunskapskraven. Istället beskrivs och bedöms i vissa fall elevens intresse, attityd och aktivitet. I några fall hänvisas till betygsbeteckningarna A–E, utan tillräcklig kompletterande information.

I utvecklingsplanerna beskrivs insatser som behövs för att eleverna ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Utvecklingsplanerna skulle dock vinna i kvalitet om insatserna beskrevs mer konkret.

Sammantaget måste rektorn se till att skriftliga individuella utvecklingsplaner utarbetas enligt författningarnas krav, så att dessa kan vara ett verktyg för att synliggöra elevens kunskapsutveckling och utvecklingsmöjligheter för elev och vårdnadshavare.

Författning

3 kap. 15 § skollagen

10 kap. 13 § skollagen

Omfattning och resurstillgång

Bedömning

Nybro kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Omfattning och resurstillgång.

- Säkerställa att eleverna undervisas i antingen ämnet svenska eller ämnet svenska som andraspråk. Rektorn ska besluta om vilket av ämnena en elev ska undervisas i.

Motivering

Av skollagen framgår att undervisningen i grundskolan bland annat ska omfatta ämnen svenska eller svenska som andraspråk. I skolförordningen anges att undervisning i svenska som andraspråk ska, om det behövs, anordnas för bland annat elever som har ett annat språk än svenska som modersmål. Rektorn beslutar om undervisning i svenska som andraspråk för en elev. Undervisningen i svenska som andraspråk ersätter undervisningen i svenska.

Av intervjuer med lärare och rektorn framkommer att det finns elever på Hanemålskolan som undervisas i både svenska och svenska som andraspråk. Om eleverna undervisas huvudsakligen i ämnet svenska som andraspråk bedöms de enligt kursplanen för svenska som andraspråk. Om de istället undervisas mestadels i ämnet svenska så bedöms de enligt kursplanen i svenska. Detta strider mot författningarna eftersom en elev ska undervisas i antingen svenska eller svenska som andraspråk.

Rektorn behöver säkerställa att eleverna undervisas i antingen svenska eller svenska som andraspråk. De elever som rektorn bedömer ska undervisas i svenska som andraspråk ska också undervisas och bedömas enligt kursplanen för svenska som andraspråk.

Författning

10 kap. 4 § skollagen

5 kap. 14–15 §§ skolförordningen

I ärendets slutliga handläggning har deltagit undervisningsråd Anders Kennberg, utredare Sofia Lindstrand och enhetschef Allan Westerdahl.

På Skolinspektionens vägnar

Agneta Sandén
Avdelningschef

Josefin Brüde Sundin
Utredare/Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).